

CASPAR BARLÆUS (AMSTERDAM)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
26 FEBRUARI 1641
2657A

Antwoord op Huygens' brief van 17-21 februari 1641 (2641C).

Samenvatting: Barlæus bedankt Huygens voor de toezending van diens gedichten over de huisraad. Hij dankt hem evenzeer voor de toezending van diens *Orgelgebruyck*. Hij hekelt de predikanten die Huygens' voorstellen zullen tegenwerken. Huygens moet zijn epigrammen bundelen. Tenslotte wenst Barlæus Huygens beterschap met zijn oren; hij zal Constantijn jr. ook nog schrijven.

Bijlage: 'In diatribam de organorum in templis usu et abusu' (Barlæus 1641; gedicht).

Wellicht door Van Wickevoort aan Huygens gebracht. Door Huygens beantwoord op 18 maart 1641 (Worp 3, nr. 2671, p. 158). Door Huygens met zijn brief van 3 juli 1641 (Worp 3, nr. 2761, pp. 187-188) aan Barlæus teruggestuurd met een verzoek om revisie. De gereviseerde versie werd, met behoud van de datum 26 februari 1641 (2657B), door Barlæus met zijn brief van 28 juli 1641 (Worp 3, nr. 2801, pp. 207-208) aan Huygens opgestuurd. De onderhavige brief moet bij die gelegenheid zijn teruggestuurd.

Primaire bronnen: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 21x32cm, ab | d; autograaf).

— Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLVIII, fol. 663r: bijlage.

— *Responsa*, p. 40: bijlage.

Vroegere uitgaven: Worp 3, nr. 2657, pp. 151-152: samenvatting.

— Rasch 2007, nr. 2657A, pp. 535-538: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Pieter Corneliszoon Hooft; Christiaan Huygens; Constantijn Huygens jr.; Lodewijk Huygens; Philips Huygens; Martialis; Joachim van Wickevoort.

Plaats: Bilbilis.

Titels: *Orgelgebruyck*; 'In Danielis Heinsii suppressam urinam' (Huygens 1641; gedicht); 'In vesicam eidem laxatum' (Huygens 1641; gedicht).

Glossarium: organicus (het orgel betreffende).

Transcriptie

Nobilissimo viro Domino Constantino Hugenio, Equiti, Zulechemi, Domino etc.

Hagam.

Per amicissimum.

Nobilissimo viro Domino Constantino Hugenio, Equiti, Zulechemi Domino, Casparus Barlæus salutem plurimam dicit.

Valde me recrearunt epigrammata tua, nobilissime Hugeni, nec minus Constantini tui. Totis mihi modiis admittis versus, totâ me domesticâ suppellectile donas, ut ostendas, quantis ego rebus impar sim. Expendi cum Satrapa et Domino Vicofortio acumina tua et pleraque. Repperi non esse vulgaris saporis. In acrimoniam et cuspidem subtilissimas clausulæ omnes vergunt. Risimus omnes ad urinam Gandavensis poëtæ.

Pro meditationibus tuis organicis gratias ago maximas. Perfricas subinde nigro sale templorum deos. Quam illud est hypertropicum; perinde tibi esse, an audias phaleratis et calamistratis verbis dicentem concionatorem, an cristatum plumisque in suggestu insignem videas. Etiam istud vatium genus irritabile est. Monitis et cautionibus optimis abundat libellus. Verum, si benè calculum posui, non facilè correctionem impetrabis, cum ineptias suas etiam sacræ et cœlestes animæ ament. Nec emendationem admittent theologi profectam à politico.

Quod medicorum est promittant medici; tractent fabrilis fabri. Animalis, inquiunt, homo non percipit ea, quæ sunt Dei. Spiritualis dijudicat omnia. Hæc ecclesiastici ordinis axiomata sunt, et communes notiones.

Si velis ad te redire, quem misisti epigrammatum fasciculum, ut et meteorologica tua, significa per Dominum Vicofortium. Sed hoc unicè velim, mi Hugeni, ut epigrammata tua omnia colligas in unum, ¹ne turbata volent levibus ludibria ventis. Magnam vim habes hujus annonæ. Collecta ede in lucem, erunt pro acetariis fastidientibus stomachis. Sunt | b | inter illa plurima, quæ Bilbilim obtundunt.

Non debebas, amicissime, auribus laborare, qui crassas habuisti nunquam. Si purulentæ sunt, aperto apostemate, cogita nares tibi esse emunctissimas. Valetudinem tibi quavis corporis parte validam ex animo comprecor. Filiorum quadrigam saluta. Constantino respondebo intra dies pauculos. Vale, vir maxime, nec odisse velis unquam, qui te virtutesque tuas deperit, imo pro interulâ habet, sic:

²Pectoris ingenui virtus, interprete te, fit
Proxima, candori proxima simplicitas.

Raptim, Februarii XXVI anno MDCXLI, Amstelodami.

C.B.

In diatribam

³Nobilissimi viri Domini Constantini Hugeni,
Equitis, Zulechemi Domini, etc.
de organorum in templis usu et abusu

Si pia Seraphicæ modulantur carmina mentes,
 Excelsumque canit maximus ordo Deum;
Si sua cœlorum moles concentibus aptat
 Corpora et exactis incitat astra sonis;
Regia si summum cecinerunt plectra Tonantem,
 Et Solymæ modulis perstrepuere suis;
Si mediis olim sonuerunt organa templis,
 Cum pietas pressum tolleret alma caput,
Nec fureret Latii rabies in sacra Deumque,
 Otiaque assertæ relligionis erant:
Cur nostro tetrici damnabimus Organa seculo?
 Aut grave crediderim carmina sancta cani?
Materies laudum Deus est, tot gloria rerum,
 Omnis in hunc hominum plausus et horror abit,
Hunc natura stupet. Stupet ars et norma canendi.
 Plena suo nunquam numine lingua silet.
Cur sileant digiti? cur non facundia vocis,
 Atque attenta manus nobile pulset ebur?
Dummodo mens digitis, digitus comes incubet arti,
 Et quæ sunt auris gaudia, sint animi.

1. Vergilius, *Æneis*, VI, 73-74: '... Foliis tantum ne carmina manda, | *Ne turbata volent, rapidis ludibria ventis.*'

2. Huygens, 30 januari 1641, 'Eadem' [=Interula] (Gedichten 3, p. 151; deel van de serie 'Varia supellex'): '*Pectoris ingenui virtus, interprete me, sit | Proxima, candori proxima simplicitas.*' Barlæus veranderde 'me, sit' in 'te, fit'.

3. *Responsa*: <****> in plaats van <Nobilissimi ... etc.>.

⁴Constantine, Dei si nos sapientia totos.
Condidit, hunc quavis impero parte cani.

C. Barlaeus

Vertaling

Aan de edele heer Constantijn Huygens, ridder, heer van Zuilichem, enz.

te Den Haag.

Door een goede ⁵vriend gebracht.

Caspar Barlaeus groet de edele heer Constantijn Huygens, ridder, heer van Zuilichem.

Uw epigrammen, edele heer, hebben mij aangenaam beziggehouden, en niet minder die van uw zoon Constantijn [jr.]. U stuurt mij verzen in alle soorten en maten, en schenkt mij allerlei ⁶huisraad, zodat u laat zien in hoeveel dingen ik uw mindere ben. Ik heb uw vele puntigheden besproken met de ⁷drost en de heer [Joachim] van Wickevoort. Ik vind ze van een ongewone gevatheid. De slotregels neigen naar scherpzinnige spitsvondigheden. Allen hebben wij gelachen om de ⁸pis van de Gentse dichter.

Ik dank u zeer voor uw ⁹bespiegelingen over het orgel. Gij krabt meteen de godheden van de kerk met zwarte humor. Maar hoezeer is dat overdrijving? Het is u om het even of u een redenaar hoort spreken met opgesierde en opgekrulde woorden of dat u hem gesierd ziet met een gevederde helm, opvallend op een spreekgestoelte. Dat soort van profeten is gemakkelijk geprikkeld. Uw boek staat vol met goede observaties en waarschuwingen. Echter, als ik het goed zie, zult u niet zo gemakkelijk een verbetering aanbrengen, aangezien zelfs heilige en hemelse zielen zijn gehecht aan hun onhandigheden. En ook zullen de theologen geen verandering toestaan die opgelegd is door het wereldlijk gezag. Wat des dokters is, doen de dokters; de handwerkers beoefenen het handwerk. De dierlijke mens, zeggen zij, neemt niet de dingen waar die van God zijn. De geestelijke mens kan alles beslissen. Dit zijn de axioma's van de kerkorde, algemene denkbeelden.

Als u wilt dat ik u het bundeltje epigrammen terugstuur, evenals uw metereologie, laat dat dan aan de heer [Joachim] van Wickevoort weten. Maar één ding zou ik willen, mijn waarde Huygens, namelijk dat u al uw epigrammen bijeenbrengt, ¹⁰opdat ze niet alle kanten opwaaien als een gemakkelijke prooi voor lichte briesjes. U heeft reeds een machtige voorraad. Breng ze verzameld in het licht; ze zullen zijn voor verzuurde, verwende magen. Er zijn er zelfs bij die ¹¹Bilbilis zullen doorsteken.

U moest niet, beste vriend, aan uw oren lijden, die u nooit helemaal gezond hebt gehad. Als ze etterig zijn, wanneer het gezwel is opengebarsten, denk er dan aan dat u nog steeds een scherpe neus hebt. Van harte bid ik dat elk lichaamsdeel van u even gezond mag zijn. Groet uw ¹²vierspan van zonen. Constantijn zal ik over

4. *Responsa*: <*****> in plaats van <Constantine>.

5. Wellicht Joachim van Wickevoort, (a) vanwege het 'amicissimum', wat op meer dan een gemiddelde vriendschap moet wijzen, (b) omdat Barlaeus in de brief Huygens vraagt een antwoord aan Van Wickevoort te geven, en (c) omdat Van Wickevoort vanwege zijn gezantschap voor de landgraaf van Hessen regelmatig tussen Amsterdam en Den Haag heen en weer reisde.

6. Verwijst naar de reeks van Latijnse disticha van Huygens onder de titel 'Varia supellex,' begonnen 11 januari 1641 en voortgezet tot 3 april (Gedichten 4, pp. 142-159).

7. Pieter Corneliszoon Hooft.

8. 'In Danielis Hensii suppressam urinam'; 'In vesicam eidem laxatam.'

9. *Orgelgebruyck*.

10. Vergilius, *Aeneis*, VI, 73-74: 'Vraagt de liederen niet slechts op blaadjes, opdat ze niet uiteen worden geblazen als speelbal voor snelle briesjes.'

11. Verwijzing naar Martialis, die in de plaats Bilbilis in Catalonië is geboren.

12. Constantijn jr., Christiaan, Lodewijk en Philips Huygens.

enkele dagen antwoorden. Gegroet, waarde heer, en wil nooit iets slechts denken over hem die uw deugden op handen draagt, ja zelfs als *onderkleed*, aldus:

¹³De deugd van uw vernuftige inborst, door uw tussenkomst,
Komt nabij, een eenvoud die aan schittering grenst.

In haast, 26 februari 1641, Amsterdam.

Caspar Barlaeus.

Op de verhandeling
van de edele heer Constantijn Huygens
ridder, heer van Zuilichem, enz.
over het gebruik en misbruik van het orgel in de kerken.

Als Serafijnse geesten vrome gezangen zingen,
En de grootste menigte de verheven God toezingt,
Als het hemelgewelf zijn lichamen voorziet van
gezing en de sterren aanspoort met afgemeten tonen;
Als [indertijd] de koninklijke plectra de Dondergod toezongen,
En de Lycische vrouwen lawaai maakten met hun gezangen;
Als het orgel eertijds klonk in de kerken,
Toen verkwikkende vroomheid het bedrukte hoofd ophief
En [nog] niet de Roomse razernij woede jegens God en het heilige,
En vermaken nog van een verantwoorde gezindheid waren,
Waarom zullen wij in somberheid het orgel verre van ons houden?
Of zou ik het voor lastig hebben gehouden heilige gezangen te zingen?
Het voorwerp van lof is God, de roem van zoveel dingen,
Alle bijval en vrees der mensen komt bij hem uit,
Op Hem is de natuur gericht, de kunst en de muzikleer.
De tong die vol is van Zijn geest zwijgt nimmer.
Waarom moeten de vingers stil blijven? En waarom beroeren niet
Het overvloedig stemgeluid en de vaardige hand het edele ivoor?
Zolang de geest op de vingers, en de vingers op de kunst letten,
Moge wat een vreugde is voor het oor dat ook voor de geest zijn.
Constantijn, als de wijsheid van God ons allen heeft versterkt,
Beveel ik dit Hem op wat voor wijze dan ook toe te zingen.

Caspar Barlaeus.

13. Huygens, 'Eadem' [=Interula (onderkleed)], 30 januari 1641 (Gedichten 3, p. 151; deel van de serie 'Varia supellex'): 'Moge de deugd van mijn vernuftige inborst, door mijn tussenkomst, | Nabij zijn, een eenvoud die aan schittering grenst.' Barlaeus had 'me, sit' (moge door mij[n tussenkomst]) veranderd in 'te, fit' (wordt door u[w tussenkomst]).